

УДК 811.163.3'373.7

Марија Атанасова**БИБЛИСКИТЕ ФРАЗЕМИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК**

Фразеологијата е дел од науката за јазикот што се занимава со опис и проучување на посебен вид јазични единици. Нејзиниот теоретски дел се темели врз зголемениот интерес за народниот јазик и за постарата лексикографска практика. Фразеологијата (од грчкиот јазик: *phrasis* – израз, *logos* – наука) го изучува фразеолошкиот состав на јазикот во неговиот историски и современ развој, значењата и структурата на затврдените зборовни состави и нивната употреба.

„Фразеолошките изрази се неслободни зборовни состави кои не се создаваат во говорниот процес, туку се репродуцираат во готова форма која се зацврстува со долгата употреба. Составните компоненти на фразеолошките изрази покажуваат поголем или помал степен на десемантизација, така што значењето на фразеолошкиот израз не е соодветно со значењата на одделните компоненти што го сочинуваат“ (Велјановска 2006: 21).

Во *Фразеолошкиот речник на македонскиот јазик* на Димитровски и Ширилов (2003), фраземите се дефинирани „како неслободни зборовни состави, секвенции, со значенски карактер, кои исклучиво како непроменлива целост и како еквивалент на единствен збор, се репродуцираат, од една до друга генерација родени говорители од исто јазично подрачје, и тоа, пред сè, во актот на говорот, и во принцип содржат најмалку два полнозначни збора кои, како и секој друг збор, при говорењето или пишувањето, беспрекорно се вклопуваат во исказот со евидентна можност за вршење на синтаксичка функција во реченицата, при што барем едниот од нив задолжително упатува на семантичка метаморфоза“.

За Библијата

Библија, во согласност со етимологијата, е збор од старогрчко потекло βιβλία *biblia* „книги“, така што може да се говори и за „Книга над книгите“, чиј зачеток датира, некаде, од 13. век п. н. е. Таа е, всушност, збир од вкупно 66 Свети книги, кои во христијанството се поделени на Стар завет (39), наречен „Завет на Бог“ и Нов завет (27), или „Завет на Спасителот Исус Христос“, додека верниците што му припаѓаат на јудаизмот, за кои Исус Христос сè уште не дошол на земјата да го спаси светот, го признаваат само Стариот завет, па, така, тој се нарекува и „Света книга на Евреите“. Келер (2004: 361; в. Силвана Симоска) вели: „Оној што ќе ја отвори Библијата не држи само една книга в рака, туку библиотека од книги настанати низ векови“.

Различните преводи на Библијата, предизвикуваат разлики во библиските еквиваленти меѓу јазиците. Во овој поглед, Библијата може да се смета дека има големо влијание врз македонската фразеологија.

Познато е дека од Библијата се користат многу изрази присутни во јазикот, со кои, преку нивното преносно значење, опишуваме одредена ситуација. Меѓутоа, често користиме и изрази за кои не сме свесни дека имаат библско потекло. „Ваквите лингвистички изрази на воспоставена структура, преземени од преводот на Библијата или мотивирани од библски параболи, настани или симболи, се нарекуваат библски фраземи или библизми“ (Рибарова, Видовиќ Болт 2009: 163).

Оставајќи ги настрана главните, религиозните и етичките причини, мора да се признае дека Библијата и нејзиното влијание во голема мера го збогатува речникот на јазикот, во неговата усна и пишана форма.

Библијата низ специфични импулси и форми остварува одредено значење кое сега, како што во еден свој труд забележува Виолета Пирuze-Тасевска (1999: 276), се сведува на модалитетите на книжевното ползување, кои варираат од импликација на библски елементи (слики, илузии, симболи, поетски и наративни искази), до развивање на имагинацијата врз основа на библскиот ракурс.

Терминот *библизам/библски фраземи* и класификации според различни автори

Терминот *библизам* се јавува како општ поим што во себе вклучува единици од различни јазични рамништа што се поврзани со Библијата (Мирчевска-Бошева, 2017).

Различни истражувачи поаѓале од различни критериуми и принципи за да направат класификација на овие фраземи.

Исто така, под библизми, се подразбираат фразеолошки и афористички единици од различни типови што потекнуваат од Библијата, како што се: *Алфа и омеџа*, *Книџа со седум илечашти* и др., кои Мокиенко (2011) ги нарекува *директни библизми*.

Споредбите од типот *сџар како Меџузалим* или *сиромав како Јов* во самата Библија не се среќаваат, а ниту хумористичните форми како *во косџумоџ на Адам* и *од Понџиј до Пилаџи*. Тие не се преземаат директно од Библијата, но се засноваат на изведби, перцепција на настани или личности од Библијата во човековата свест кои Валтер (2009) ги нарекува индиректни библизми. Се разбира, меѓу нив постои преодна зона (форма на транзиција), границата не е толку јасна, туку, во некој степен, е и условна.

Понатаму, некои истражувачи библиските фраземи ги делат на: фраземи кои потекнуваат од Стариот и Новиот завет и се поврзани со библски митови за создавањето на светот, животот на светците; фраземи кои во својот состав содржат библски имиња и фраземи поврзани со религиозни обреди и обичаи (в. Мирчевска-Бошева 2017: 31).

Класификација на библиските фраземи според составните компоненти и нивните значења

Библиските фраземи според составните компоненти и нивните значења се класифицирани во следните групи:

- со онимиска компонента (*од Адам и Ева, од дего Ное*);
- со соматска компонента (*око за око, заб за заб*);
- со зоонимна компонента (*заблудена овца*);
- со фитонимна компонента (*забранетио овошје*);
- со компонента *Боџ* (*Божји дом, рај Божји*);
- со компонента *камен* (*камен- џемелник*);
- со компонента *небо* и небесни тела (*пометиу небоџо и земјаџа*);
- со компонента обреди, ритуали, црковни и обичајни практики (*Амин*);
- со компонента религиски предмети (*свеќа, џемјан, светиа вода*) и
- други библски фраземи (*вдахне живоџи, со сџрав и џре- џеџи, смрџен џрев*).

Библски фраземи со онимиска компонента

Онимиската компонента е ограничена на антропонимите, а со оглед на тоа што се работи за библски фраземи, личните имиња (ЛИ) се тие

што се во фокусот на нашето внимание. Библијата ги идентификува и ги возвишува идентитетите на главните ликови во книгите од Стариот завет и од Новиот завет исклучиво преку ЛИ, кое е доволно уникатно и метафорично и без именски додаток, којшто е вообичаен во денешната практика во вид на официјално презиме или (не)официјален прекар (на пр., Мила Гушевска, Јордан Пиперката и сл.).

Онимот во библиските фраземи може по својата структура да биде од еден или од двокомпонентен карактер. Во библиските фраземи со еднокомпонентен оним се појавува само едно ЛИ, на пр. *Ное*, *Тома* и др. Кога се во прашање двокомпонентни оними, се апострофираат или библиски „тандемски имиња“ што се однесуваат на двајца различни референти (на пр. *Каин и Авел*), или на еден ист референт (на пр. *Савле и Павле* се две различни имиња во една фразема за едно исто лице), а се деонимизирани и фразеологизирани. Двокомпонентните тандемски оними можат сами по себе да формираат фразема (браќата *Каин и Авел* - првиот и вториот син на Адам и Ева, при што Каин го убива брата си Авел од љубомора), или да бидат составен дел од покомплексна фразеолошка структура (*Каинов знак* ‘братоубиец’; ‘лице обележано како злосторник’).

Покрај ЛИ (библиски антропоними), има и имиња на градови, држави и сл. (библиски ојконими и ороними).

Од Адам и Ева (Битие 1, 2 и 3) – 1. ‘одамна, од почетокот на светот’; 2. ‘многу опширно (раскажува и сл.)’ (ФРМЈ);

Врз основа на ова, се појавиле и следниве изрази, кои не се преземени директно од Библијата, туку се изведени (Симоска 2016: 266):

Агамов век – ‘многу долг живот’; *Агамови времиња* – ‘од многу одамна, од памтивек’; *Агамово колено* – 1. ‘човек со исклучително лични особини’, 2. ‘добра, чесна жена’ 3. ‘осмо дете на една мајка што според народното верување е најдобро, но е несреќно’; *Агамов косџум* – ‘гол, без никаква облека’; *Во косџумој на Адам и Ева* – ‘голи, без никаква облека’; *Евин косџум* – ‘сосема гола, без никаква облека’; *Евин син* – ‘човечкиот род’; *Евина ќерка* – 1. ‘жена’; 2. ‘љубопитна жена подложна на искушение’ (Мирчевска-Бошева, Велјановска 2019: 151).

- За да се напише родословот на една личност и да се отиде со векови наназад, па дури и до Адама, потребни се извори од усното предание, но и запишани документи. <https://www.rrgrozdanoski.mk/magisterski-studii/>
- Ако, пак, спиеете во костимот на Адам или Ева, се ослободуваат повеќе хормони за раст, кои обезбедуваат мирен и длабок сон. <https://mkn.koshachek.com/articles/zoshto-treba-da-spiete-goli.html>

Давид и Голијат (1. Царства, 17) – 1. ‘противници со нееднаква сила’; 2. ‘нерамноправна битка’; 3. ‘победа на послабиот над појакиот’;

- Давид со својата вештина, белиот камен, како сончев зрак, фрлен со праќа, со брзина на молња, ќе го погоди Голијат по третото око, кое ништо не гледа и ќе му го скрши черепот. <https://mn.mk/aktuelno/17910-DAVID-I-GOLIJAT-David-and-Goliath>

Неверен Тома (Јован 20: 24, 29) - 1. ‘недоверлива личност’; 2. ‘човек што не може да биде убеден во нешто и сака сè сам да провери’ (Макриоска, Павлеска-Георгиевска 2020: 110).

- Бирокуратите во Македонија се однесуваат како Неверен Тома према законите, а и законите го имаат вградено тој фактор во себе. <https://www.cea.org.mk/documents/kolumni/Marjan%20Neveren%20Toma.pdf>

Библиски фраземи со соматска компонента

За овој вид фраземи се смета дека се засноваат на традиционалната симболика што е својствена за секоја културна средина, но и дека често пати може да имаат универзална симболика што е лесно препознатлива. Оттука, според семантиката, соматските фраземи може да опфаќаат повеќе концептуални полиња, односно може да опишуваат: човечки особини, човечки состојби, човечко однесување и однос кон опкружувањето, апстрактни поими, околности.

Карактеристични се промените во значењето на фраземите, разновидноста во употребата, а разбирливо, почеста е нивната иронична, пејоративна употреба, наспроти позитивната конотација.

Лице в лице (Второзаконие 5: 4, Битие 32: 30, 2 Летописи 25: 21, 4 Царства 14: 8, Јов 17: 6, Матеј 26: 67, 3 Јован 1: 14...) - ‘соочување меѓу две личности’ (Велјановска 2006: 109); **Око за око, заб за заб** (Излез 21: 24; Матеј 5: 38) – 1. ‘одмазда’; 2. ‘чиста сметка’ (Велјановска 2006: 78).

- Лукашенко претходно изјави дека планира денеска да има телефонски разговор со рускиот лидер, а подоцна ќе има и средба лице в лице. <https://www.mkd.mk/svet/vesti/lukashenko-ostvari-telefonski-razgovor-so-putin>
- Ако дипломатските „око за око, заб за заб“ можат да се сметаат некаде пред крај, сега се јавува истата игра за медиумите. Со што ќе заврши таквата игра никој не знае. <https://faktor.mk/-sad-rusija-oko-za-oko-zab-za-zab-i-za-mediumite>

Овој израз се наоѓа во Библијата, поточно во Излез 21: 24: „око за око, заб за заб, рака за рака, нога за нога“, во овој пасус Бог му открива на Мојсеј некои закони што треба да ги пренесе на остатокот од Светиот град.

Библиски фраземи со зоонимна компонента

Покрај соматските, фраземите со зоонимска компонента го претставуваат најголемиот дел од фразеолошкото богатство на македонскиот јазик. Нивната многубројност се должи, главно, на тоа што улогата на животните во животот на човекот е голема, тие му биле неопходни за основна егзистенција, му служеле како храна, но и како помош во земјоделските работи и сл.

Според досегашните информациите во Библијата, се спомнуваат дури 150 животни. Поради честиот мотив на жртвување, животните се повеќе застапени во Стариот завет отколку во Новиот завет, во кој овој пагански обичај се заменува со вистинското жртвување на Исус Христос на крстот (Рибаров, Видовиќ Болт, 2005). Во книгите на Стариот завет (Лев. 11 и Второзаконие 14) тие се поделени на чисти и нечисти животни, т.е. оние што можат да се јадат и оние што е забрането да се јадат. Така, на пример, свињата е нечисто животно, додека овцата, јагнето, козата итн. се чисти.

„Симболиката на поединечно животно е пренесена на фразеолошко ниво, така што доминантните карактеристики на одделните зоономи, како и параболите и сликите поврзани со нив, го мотивираа создавањето на идиоми“ (Рибарова, Видовиќ Болт, 2005). Кај авторот Томашевиќ (2012) наоѓаме информации дека мачката е единственото домашно животно кое не се споменува во Библијата.

Заблудена овца (Матеј 18: 12); ‘(млад) човек што тргнал по лоши патишта во животот и има многу пороци’; **Изгубена овца** (Лука 15: 6) – 1. ‘залутан човек’; 2. ‘изгубена личност, лекомислена, што ја следи масата’.

- И кога ќе дојде дома ќе ги повика пријателите и соседите и ќе им рече: ‘Радувајте се со мене, зашто ја најдов својата изгубена овца!’ (Лука 15: 6)

Фраземите *Заблудена овца* и *Изгубена овца* означуваат ‘добра личност која случајно се оддалечи од вистинскиот пат’. Во Библијата постои параболо дека едно лице имало стадо овци, едно од нив се изгубило и исчезнало. Сопственикот, кому секое животно му било мило, го оставило стадото и отишол да ја бара. Кога ја пронашол, ја донел дома на рамениците. Подоцна, овој израз *изгубени овци* станал алегоричен (Лалиќ 2018: 32).

Библски фраземи со фитонимна компонента

Под фитоним подразбираме називи на растенија, нивни делови и деривати добиени од или со преработка на растенијата. Во македонската фразеологија се среќаваат повеќе фитонимни единици, кои најчесто во својот состав имаат назив на дрво, грмушка, цвеќе, трева и др. Ексерпираниот материјал покажува богата слика за човековите карактеристики, како надворешните, така и внатрешните. Овој сегмент од фразеологијата претставува богат извор на информации за односот на човекот кон растенијата и на тој начин претставува еден важен дел од целосната претстава за културата и историјата на еден народ (Велјановска, Мирчевска-Бошева, 2021).

Дрво на знаењето (добро и зло) (Битие 2:16-17) - ‘да се спознае, да се прими знаење’;

Забрането овошје (јаболкото на раздорот) (Битие 3: 23)

- „Човечката природа е така устроена, што го сака забранетото овошје, се стреми кон она што е скапо и ретко“. – Д. И. Писарев (руски писател)

Јаболкото е ‘симбол на знаењето и бесмртноста’, ‘плод на спознанието и слободата’, не се малку и оние што го сметаат за ‘симбол на првиот грев’.

Библски фраземи со компонента *Госѝог/Бої* и *Божја*

Во македонскиот јазик, во пишаната и во говорната комуникација, како еквиваленти на *Госѝог/Бої* се среќаваат: *Оѝеѝоѝи*, *Севиѝниоѝи*, *Семокѝниоѝи*, *Светѝаѝа Троиѝа*, *Исцелиѝелоѝи*, *Создаѝелоѝи*, *Седржѝиѝелоѝи*, *Сѝасѝиѝелоѝи* итн. Наведените еквиваленти ги претставуваат, всушност, и одделните признаци на семемата Господ (Никодиновска 2016: 230).

Фраземите со компонентите *Госѝог/Бої* се плод на колективната свест и се обидуваат да го објаснат светот и преку неговата интервенција.

Бог – 1. ‘име на Творецот на вселената’; 2. ‘Господар на небото и земјата’; 3. ‘Татко на сите нас’ (БР); **Ог Боїа gagen** (1 Коринтјаните 6: 19) – ‘талентиран, надарен’ (Никодиновска 2016: 235); **Има Госѝог** – ‘има правда, вистината излегува на виделина’; **По милосѝа Божја** - денеска за луѓе со особена дарба за нешто се вели дека ‘по милоста божја се тоа што се’ (РЛИ);

- „Јас по милоста Божја, како мудар градител, кладов темел, а други ќе градат врз него“ (Првото послание на апостол Павле до Коринќаните 3: 7).

Библски фраземи со компонента *небо* и *небесни тела*

Според Хрњак (2008: 89), важното место коешто небото и небесните тела го заземаат во наивната претстава за светот, доведува до висок степен на нивната продуктивност во фразеологијата, иако секој јазик носи одредени специфичности во начинот на нивната метафоризација и создавање на фразеолошкото значење.

На седмо небо (3. Езра 6: 38.); *Лебди на деветијто небо; Лејта во (на) небојто; Лејта на седмото небо; На седмо (деветијто) небо е.* – 1. не е при себе'; 2. 'занесен е'; 3. 'се самозаборава'; 4. 'се чувствува безгранично среќен'.

- „Каков викенд, се чувствувам како да сум на седмо небо. Ја испив мојата прва чаша шампањ во најубавиот ресторан што некогаш сум го видела“. <https://kajgana.com/>

На седмо (деветијто) небо каде што *небо* има позитивна конотација во врска со симболиката на броевите седум и девет (бројот седум соодветствува на седумте денови во неделата, седумте планети, седумте сфери или небесни степени итн., ја симболизира севкупноста на просторот и на времето или на моралниот живот (Шевалие, Гербран 2005: 889–895). Девет е и мерка за созревање, за плодносни истражувања и го симболизира крунисувањето на напорите, довршувањето на делото (Шевалие, Гербран 2005: 234–237).

Нишито ново ѓод сонцејто (Книга на проповедникот 1:9) - 'што било пак ќе биде и што се правело пак ќе се прави – нема ништо ново под сонцето'; *Нишито ново ѓод небеснајта кајта*.

Фразеолошко значење е позитивно и е поврзано со овие негови карактеристики – носи светлина, среќа, подобар живот, што може да стопли некого или нешто, или некого да исполни со чувство на милост, убавина, задоволство (Макаријоска, Павлеска-Георгиевска 2015: 47).

Библски фраземи со компонента *камен*

Изразот *камен-темелник* има двојно значење во Новиот завет: „Каме-нот поставен во темелите на зградата станува симбол на Исус Христос“. Во модерната употреба, оваа фразеологија значи основа, главна идеја за нешто. *Камен ајолник* - најчесто поголем камен што се поставува во темелот на носечкиот агол на зградата, но понекогаш и последниот камен што се вградува. Честопати се користи со метафоричко значење.

- Да, за вас што верувате: „Тој Камен што сидарите го отфрлија, стана Камен-темелник,“ скапоцен Камен. <https://www.bible.com/mk/search/bible>

Камен на камен не остџави (Матеј 24: 2; Марко 13: 2) - ‘уништи, разурне до темел’;

- Трамп вети дека ‘нема да остане камен на камен’ за да ги добие податоците за американското државјанство на пописот. <https://netpress.com.mk/tramp-veti-deka-nema-da-ostane-kamen-na-kamen-za-da-gi-dobie-podatocite-za-amerikanskoto-drzavjanstvo-na-popisot/>

Камен на сојнување - ‘голема пречка, тешкотија што се испречила пред луѓето, државите и др., во нивните односи при решавањето на определени проблеми’ (РЛИ).

Влече корени од Стариот и Новиот завет (Книга на пророк Исаија 8: 4; Прво послание на апостол Павле 9: 31-33).

- „Камен од кој ќе се сопнуваат, Карпа преку која ќе паѓаат.“ Тие се сопнуваат затоа што не ја слушаат и не ја веруваат Божјата порака. Затоа таква судбина им е определена. (Петар 2: 8)

Библски фраземи со компонента на *обреди, рийџуали, црквени и обичајни йраќиики*

Религијата ја сочинуваат повеќе елементи, меѓу кои верувањето во светото, симболите и ритуалите и без нив не е можно да се определи нејзината суштина.

Амин (Откр. 3, 14; 1 Кор. 14, 16; Пс. 41, 13; Мт. 6, 13) – еврејски збор на крајот на молитвата - ‘нека биде така’ или, ‘така ќе биде, навистина, без сомнеж’. Етимолошки означува ‘доверба, цврстина на верата’ (БР); **Оче наш** (Лука 11:2) - ‘главната молитва во христијанството’, предложена од самиот Исус Христос и запишана во Библијата (БР).

Библски фраземи со компонента на *релииски йредметѝ*

Изразот „религиозни предмети“ укажува на слики, икони, кипови, симболи и сè друго што се обожува (Коцева, 2014).

Крст - Столб на срамот или столб за мачење со најразлични форми на кои се казнувале престапници. Ваквата смрт била најболна и најсрамна. Крстот – дрвото на проклетството (Евр. 12: 2), преку смртта на Христос на него станал ‘симбол на спасението’ (Гал. 6: 14). Средството за мачење за христијаните станал ‘симбол за живот’. Смртта на крстот е ‘почеток на новиот живот во вечноста’ (БР).

Беџа како ѓавол од крстѝ - ‘се плаши, бега од нешто или некого’; **Тежок крстѝ носи** – ‘чувствува големи тешкотии во животот’; **Тежок му е крстѝоѝ** - ‘минува низ големи маки’; (Вуловиќ 2015: 114).

- „Шејтанот бега од крст, негов белег е чалмата“. - „Забранета одаја“ од Славко Јаневски (1988)

Свеќа (Сирахова 26: 22) - Свеќата ја симболизира чистотата на нашата душа и светлината Христова, која ја гори и осветлува темнината. И на крај, љубовта и мирот, особини на секој Христијанин зашто, додека гори, таа со својата светлина го просветлува и утешува човекот кој е во темнина.

Му доѓорува свеќаѝа – ‘умира’; **Му ѝали свеќа на ѓаволоѝ** – ‘сам си ја бара неволја’;

- Кога ќе скипне свеќата да догори, тогај и детето ќе скипне, ќе угасне. - „Крпен живот“ од Стале Попов (1953)

Други библиски фраземи

Во оваа подгрупа се анализирани библиски фраземи (преземени од Речникот на литературни изрази (1995) што имаат различни компоненти според составот, а се среќаваат и се користат често во јазичната комуникација.

Тече мед и млеко (Излез 3: 8) - ‘изобилие, богатство, убав живот’ и сл.;

Партиите ветуваат дека ќе тече „мед и млеко“ – но може ли економијата да ги издржи економските изборни ветувања? <https://denar.mk/224814/ekonomija/partiite-vetuvaaat-deka-ke-tece-med-i-mleko>

Со страв и трепет – ‘иронично или пак почит спрема некого до тој степен дури со страв и трепет’;

Бугарите и Романците страв и трепет за Западна Европа: доселувањето на југоисточната сиромаштија на претрес пред Европскиот суд на правдата. <https://akademik.mk/bugarite-i-romantsite-strav-i-trepet-za-zapadna-evropa-doseluvaneto-na-jugoistochnata-siromashtija-na-pretres-pred-evropskiot-sud-na-pravdata/>

Библијата (Стариот завет, неговите еврејски извори и Новиот завет) ги поставува не само основните теолошки параметри на христијанството, туку и етичките и општествените норми. Меѓутоа, Библијата е и културен, литературен и, последно, но не и најмалку важно, јазичен извор.

Православието оставило силен белег на македонската култура. Македонскиот јазик во својот состав задржува широк дијапазон на библиска фразеологија, но долго време читателот бил отсечен од директен контакт со Светото писмо. Луѓето често користат библиски изрази без прецизно

знаење за нивното значење. Современиот читател треба подобро да се запознае со текстот на Библијата за подобро разбирање и перцепција на библизмите поврзани со цели библиски приказни, како и за подлабоко разбирање на древната македонска класична литература.

Светото писмо како извор на фразеолошки изрази го збогатува секој јазик. Различните преводи на Библијата предизвикуваат разлики во библиските еквиваленти меѓу јазиците. Во овој поглед, Библијата може да се смета дека има големо влијание врз македонската фразеологија.

Библиографија:

- Балакова, Д., Ковачова, В., Мокиенко В. М. (2013) *Наследие Библии во фразеологији*, Грајфсвалд.
- Балакова, Д., Вальтер Х., Мокиенко В.М. (2015) 1-е издание, *Из библејской мудрости; Z biblickej mudrosti; Biblische Weisheiten*, Грајфсвалд.
- Библија (Светото писмо): Стариот и Новиот завет* (=Библија). (1999) Превод: Душан Х. Константинов. Битола: Еуролибер.
- Бошева-Мирчевска, Б. (2020) „За интернационализацијата на фразеологијата (врз материјал од македонскиот јазик)“, *ЕВРАЗИЈСКИЈ ГУМАНИТАРНИЈ ЖУРНАЛ*, № 1, ISSN 2587-6589, 30-37.
- Бошева-Мирчевска, Б. (2008) „Фраземи со значење ‘време’ во македонскиот и во рускиот јазик“ (*мајстѐрски ѝруг*). Скопје: УКИМ.
- Валтер, Х. 2009. Лексикографическое описание библејской фразеологии (из опыта немецкорусского словаря библеизмов), „Проблемы истории, филологии, культуры, Русская лексикография и фразеология в контексте славистики: теория и практика“, *Российская академия наук*, Москва–Магнитогорск–Новосибирск, 73–78.
- Велев, И. 1996. *Македонскиот XIV век*. Веда: Скопје.
- Велјановска, К., Мирчевска-Бошева Б. (2022) „Човекот низ призма на фитонимијата (врз фразеолошки материјал од македонскиот и од рускиот јазик)“, *Stephanos* #2 (52) <http://stephanos.ru>, 58-64, DOI 10.24249/2309-9917-2022-52-2-58-64.
- Велјановска К., Мирчевска-Бошева, Б. (2021) *Имињата во македонската фразеологија*. Скопје: Антолог
- Велјановска К., Мирчевска-Бошева, Б. (2021) „Претставата за човекот во македонската фитонимна фразеологија“, *10th International Symposium Intercontinental Dialogue on Phraseology, The World of Plants in Phraseology and Proverbs*, Bialystok-Zagreb.
- Велјановска, К. (2006) *Фразеолошки изрази во македонскиот јазик: со осврт на соматската фразеологија*. Куманово: Македонска ризница.
- Велковска, С. (2002) *Белешки за македонската фразеологија*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Велковска, С. (2008) *Македонската фразеологија со мал фразеолошки речник*. Скопје: Авторско издание.

- Димитровски, Т. (1995) *Речник на литературни изрази*. Скопје: Институт за македонски јазик Крсте П. Мисирков.
- Димитровски, Т., Ширилов Т. (2009) *Фразеолошки речник на македонскиот јазик*, Скопје: Огледало, том I: 2003, том II: 2008, том III.
- Конески, Б. (1986) *Историја на македонскиот јазик*. Скопје: Култура.
- Макаријоска, Л., Павлеска-Георгиевска, Б., (2015) „Небото и небесните тела како компоненти во фразеолошките изрази (во јазикот на медиумите)“. *Македонски јазик LXVI*. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Мирчевска-Бошева, Б. (2017) „Класификација на фразеолошките библизми“. *Славистички студии 17*. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, 31-37.
- Мирчевска-Бошева, Б. (2021) „Зоонимната фразеологија и надворешниот изглед на човекот (на материјал од македонскиот јазик)“; *SlavVaria 1/2021*. 305–314 DOI: 10.15170/SV.1/2021.305
- Мирчевска-Бошева, Б., Велјановска К., (2019) „Антропонимите во македонската фразеологија“. *Славистички студии 19*. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, 149-159.
- Назарян, А.Г. (1976) *Фразеологија современногo францускoгo јазика*. – М., 61-67.
- Никодиновска, Р. (2010) „Теориски проучувања на фраземите“, *Годишен зборник на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“*, Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“, 235-261.
- Никодиновски, З. (2000) „Семиологијата на окото во македонскиот јазик“ (посл.) *Очии се огледало на гушата. XXVI Научна конференција. Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура*. Скопје, 263 – 292.
- Пирузе-Тасевска, В. (1999) „Библиски елементи во делата на македонските преодбеници“ во XXV Научна дискусија на Семинарот за македонски јазик, литература и култура: Охрид
- Lalić, M. (2018) *Biblijski frazemi sa zoonimskom sastavnicom u ruskom, portugalskom i hrvatskom jeziku* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. University of Zagreb
- Ribarova, S., Vidović Bolt, I. (2009) „Biblijski zoonimski frazemi u hrvatskom, češkom i poljskom jeziku“. u: *Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim*, Zagreb: FF press, 163–180.

Електронски извори:

<http://drmj.eu/show/>

<https://novamakedonija.com.mk/mislenja/kolumni/>

<https://burido.ru/499-frazeologizmy-iz-biblii>

<https://novamakedonija.com.mk/mislenja/kolumni/slasta-na-smokvata/>

Marija Atanasova

BIBLICAL IDIOMS IN THE MACEDONIAN LANGUAGE

Abstract

Phraseology is the language legacy which represents the view of the speaker's world, their culture, which is close to the: customs, traditions, legends, beliefs, imagination, the history of the language colectivity, the cultural and the environmental surrounding, taken as a whole. A lot of studies show the strong connection between the language and the culture.

The Bible's language has had an enormous influence on creating the literature languages of a lot of nations since the ancient times connected to the christian culture. This is "The Book of the books", which saved a lot of ancient cultural concepts and linguistic pictures for us. The translations of the Holy Bible to a lot of languages had became the foundation of the European bookish languages, including the Macedonian.

The Holy Bible as a source of phraseological expressions enriches every language. The Bible contains hyperbole, parable, metaphores, personifications and pictures. The phraseological expressions develop with their presence.

Key words: Phraseology, Language, Bible, Culture, Christianity, Phraseological expressions, Biblical idioms, Gospel

Клучни зборови: фразеологија, јазик, библија, култура, христијанство, фразеолошки изрази, библиски идиоми, евангелие